

تکمیل قطعه دیگری از پازل آزادی زندانیان سیاسی

«اعتماد» در گفتوگو با دو حقوقدان از تحقق وعده دولت در آزادی زندانیان سیاسی گزارش میدهد

مهدی بیک اوغلی

دیروز خبر آزادی یاشار سلطانی و وحید اشتری رسانه‌ای شد. یاشار سلطانی از آزادی خود خبر داد و در توییتی نوشت: «آزاد شدم، در زمانی غیرقابل انتظار به یک‌باره زندانی شدم که قطعاً سخت بود.» دقیقاً یک هفته قبل هم احمد برهانی خبر آزادی برادرش محسن برهانی را اعلام کرد. آزادی‌هایی که روند اجرایی شدن آنها از یکی از نشست‌های هیات وزیران و درخواست رییس شورای اطلاع‌رسانی دولت از رییس‌جمهور برای پیگیری آزادی زندانیان سیاسی و افشاگران فساد آغاز شد و سرانجام به مساعدت دستگاه قضایی به آزادی چهره‌هایی چون محسن برهانی، یاشار سلطانی، وحید اشتری و... ختم شد. دولت در عین حال موضوع رفع حصر را نیز در دستور کار قرار داده تا یکی از مهم‌ترین قطعات پازل آشتی ملی تکمیل شود.

بلافاصله پس از تشکیل دولت چهاردهم، ایده وفاق ملی از سوی مسعود پزشکیان به عنوان راهبرد محوری بخش اجرایی برای این دوران تازه مطرح شد. پزشکیان اعتقاد داشت، یک جناح یا یک جریان به تنهایی نمی‌تواند بار سنگین توسعه در کشور را به دوش بکشد و برای این منظور لازم است ظرفیتهای سایر افراد، جریان‌ها و گروه‌ها به کار گرفته شود. مبتنی بر این نقشه راه بود که پزشکیان تلاش کرد هم جریان اصلاحات، هم طیف‌های اصولگرا و میانه‌رو را با خود همراه کند.

اما علیرغم همه تلاش‌های رییس‌جمهور و یارانش، بسیاری از تحلیلگران اعلام می‌کردند بدون آزادی زندانیان سیاسی، رفع حصر و بازگشت اساتید و دانشجویان اخراجی به دانشگاه‌ها پروژه وفاق در ایران

عقیم خواهد ماند. در آن برهه چهره‌هایی چون محسن برهانی، یاشار سلطانی، وحید اشتری، شروین حاجی‌پور و البته مصطفی تاجزاده در کنار اساتیدی چون محمد فاضلی، شریفی زارچی و... به عنوان نمادی از افرادی که به دلیل انتقاد و بیان نظراتشان با زندان و اخراج و پرونده‌سازی مواجه بودند، معرفی شدند.

دولت چهاردهم اما بدون حاشیه‌سازی، تلاش‌های پشت پرده‌ای را برای آزادی زندانیان سیاسی و بازگشت استادان و دانشجویان اخراجی به دانشگاه‌ها آغاز کرد. تلاش‌هایی که باعث شد نه تنها زمینه بازگشت بسیاری از اساتید و دانشجویان به کلاس‌های درس فراهم شود بلکه زندانیان سیاسی نیز یکی پس از دیگری از زندان آزاد شوند. «اعتماد» اما برای بررسی ابعاد حقوقی موضوع سراغ هوشنگ پوربایی و صالح نقره‌کار دو تن از حقوقدانان کشور رفته تا درباره ابعاد و زوایای گوناگون آزادی زندانیان سیاسی گفت‌وگو کند.

پوربایی با تأکید بر اینکه اساساً يك چنین پرونده‌هایی باید ذیل قانون جرم سیاسی بررسی شود، اظهار امیدواری کرد که سایر زندانیان سیاسی مانند مصطفی تاجزاده هم آزاد شوند. صالح نقره‌کار هم به شرایط حساس منطقه‌ای اشاره کرده و آزادی زندانیان سیاسی را گزاره مهمی برای تحقق انسجام اجتماعی ارزیابی می‌کند.

هوشنگ پوربایی: قانون جرم سیاسی مسکوت مانده است

هوشنگ پوربایی، حقوقدان و وکیل مصطفی تاجزاده در پاسخ به پرسش «اعتماد» در این خصوص که آزادی زندانیان سیاسی که پس از تشکیل دولت چهاردهم سرعت بیشتری پیدا کرده، واجد چه معنایی است؟ می‌گوید: «اولاً باید به این نکته اشاره کرد که پرونده‌های مهم فعالان سیاسی و رسانه‌ای مانند پرونده مصطفی تاجزاده، محسن برهانی، یاشار سلطانی، وحید اشتری و... علی‌رغم تصویب و ابلاغ قانون جرم سیاسی براساس این قانون و در چارچوب مفاد آن رسیدگی نشده‌اند. متهمان هم از امتیازات مصرح در این قانون بهره‌مند نبوده‌اند. ما به‌کرات اشاره کردیم که پرونده افرادی که انتقاد می‌کنند، موضوعی را بررسی و به نارسایی خاصی اشاره می‌کنند، باید براساس قانون جرم سیاسی رسیدگی شود. اما متأسفانه پرونده این نوع افراد بلافاصله ذیل پرونده‌های امنیتی قرار گرفته و مشمول جریان امنیتی می‌شوند. احکامی هم که علیه این چهره‌ها صادر می‌شود، احکام امنیتی است.»

این وکیل پایه يك دادگستری یادآور می‌شود: با حضور دولت جدید و با

شعار وفاق ملي از جهت اينکه اميد بيشتري در تار و پود جامعه دمیده شود، همکاري دولت با قوه قضايه و تلاش قوه قضايه براي آزادي چنين متهماني که در جامعه به جز بيان مطالب انتقادي و مطالبی که صرفاً در قالب نظرات آنها مي‌گنجد، فعاليت ديگري نداشته‌اند خوشحال‌کننده است. اين آزادي‌ها در قالب موارد ارفاقي، اعم از آزادي مشروط، عفو يا ساير شرايط که قانون مجازات اسلامي پيش‌بيني کرده، اميدوارکننده است.

او ادامه مي‌دهد: «پرونده موکل بنده آقاي مصطفي تاجزاده هم مصداق همين موضوعات است. مطالبی که ايشان اشاره کرده، مطالب انتقادي است که در چارچوب قانون اساسي بيان شده است. ايشان دو سال است در زندان حضور دارند و حتي از امتيازات روتين يعني مرخصي و... هم محروم بوده‌اند. اميدواريم که ايشان هم مشمول شعار دولت محترم درخصوص وفاق ملي قرار گرفته و به عنوان فردي که دلسوز مملکت و جامعه‌اش است تحت عناوين ارفاقي آزاد شود.» اين وکیل دادگستري در پاسخ به اين پرسش «اعتماد» که آیا درخواست براي آزادي مصطفي تاجزاده از منظر حقوقي به مقدماتي نیاز دارد؟ مي‌گويد: «معمولاً عفوها براي افرادي که درخواست عفو مي‌کنند موردی هستند يا عفو عمومي هستند. در برخي موارد شخص خودش بايد متقاضي عفو باشد تا مورد قبول قرار گيرد. از سوي ديگر برخي موارد که عفوهاي عمومي يا معياري هستند، احتياجي به درخواست شخص خاصي وجود ندارد. در مورد آزادي مشروط شرايط ماده 58 قانون مجازات اسلامي اين است که فرد يكسوم مجازات را تحمل کرده باشد، درخواستي از زندان به دادستان تحويل داده شود، دادستان موافقت کند و نهايتاً دادگاه صادرکننده رای هم با آزادي مشروط ايشان موافقت کند.» پوربايبي در پايان خاطرنشان مي‌کند: «حکم مصطفي تاجزاده 6 سال است که بر اساس ماده 134 قانون مجازات 5 سال که اشد حکم است، اجرايي ميشود.»

صالح نقره‌کار: کنشگران سياسي بازتاب اندیشه‌ها و مطالبات عمومي هستند

عضو کانون وکلای مرکز درباره آزادي زندانيان سياسي به عنوان يکي از ارکان تحقق وفاق مي‌گويد: «اساساً وفاق در سايه رفع موانع آزادي بيان و تسهيل وضعيت برابري شهروندان در دسترسي حقها و آزادي‌ها قابل تعريف است. بديهي است که اين موانع مي‌تواند ذيل عناويني چون حبس، حصر يا اقداماتي باشد که مصداق تضييع حقوق شهروندي تلقي ميشود. از اين جهت با شرايطي که دولت در عرصه داخلي دارد و شعار وفاق و آشتي ملي را مطرح کرده و از طرفي با دشمنان غدار خارجي که

در راستای ضربه زدن به تمامیت ارضی ایران محورهای مقاومت که مرزبانان خاک ایران هستند را هدف قرار می‌دهند، لازم است راهبردهایی تدارک دیده شود که منجر به افزایش انسجام اجتماعی شود. به عبارت روشن‌تر، مجموعه شرایط و برآیند اوضاع در حوزه‌های داخلی و خارجی به شدت نیاز به همبستگی داخلی حول محور حق‌ها و آزادی‌ها را یادآور می‌سازد.»

صالح نقره‌کار ادامه می‌دهد: «به نظر با رایزنی‌هایی که دولت داشته و سعه صدری که از طرف مقامات عمومی به خصوص دستگاه قضایی فراهم شده، شرایط برای آزادی زندانیان به خصوص کنشگران سیاسی و گشایش در فضای سیاسی مهیا شده است. طبیعی است برای تحقق وفاق ملی احتیاج به تاب‌آوری و سعه صدر حداکثری در راستای منافع ملی و مصالح عمومی باید مدنظر باشد، در برهه فعلی به این انگیزه نیاز مبرم داریم که قوای قضایی و اجرایی کشور تمام توان خود را برای ایجاد امنیت قضایی و کنش بایسته برای کنش فعالان سیاسی و مدنی به خصوص افشاگران فساد به کار گیرند. این انتظار از مقامات عمومی می‌رود که در شرایط فعلی بیش از گذشته به ارکان همبستگی ملی توجه کنند.»

این حقوقدان در پاسخ به پرسش دیگری در این خصوص که گام بعدی آزادی زندانیان شامل چه مواردی می‌تواند باشد؟ می‌گوید: «در گام بعدی به نظرم باید برای آزادی افرادی که برای افکار عمومی ایرانیان در شمایل یک نماد مطرح هستند، اقدام شود. کنشگران سیاسی بازتاب اندیشه‌ها و مطالبات عمومی هستند. از این منظر تمام افرادی که در این حوزه فعالیت می‌کنند چه شناخته شده باشند و چه گمنام، باید در سپهر امنیت سیاسی قرار گرفته و حق بر کنشگری، نقاد بودن و حق اعتراض کردن در سپهر سیاسی به رسمیت شناخته شود. جلوگیری از تضییع این حق‌ها که به مثابه حقوق بنیادین هستند باید مورد تأکید قرار گیرند، در مورد بسیاری از زندانیان سیاسی که مستحق توجه خاص دولت و دستگاه قضایی هستند از جمله مصطفی تاجزاده، دکتر بهشتی شیرازی، دکتر بهزادیان نژاد و سایر افرادی که در کنشگری مدنی نگاهی مبتنی بر خیر عمومی و منافع همگانی دارند نیاز به تغییر نگاه ساختاری و تغییر رویکرد جاری در حوزه عمومی نیاز است.»

نقره‌کار یادآور می‌شود: «تغییر رویکردهایی که به صورت تاکتیکی برای افزایش انسجام اجتماعی باید لحاظ شوند، ناظر بر این است که دستگاه‌های عمومی، نظارتی و امنیتی به جای اینکه کنشگری سیاسی را پر ریسک کنند درصدد کاهش ریسک کنشگری برآیند و به تضمین این حق‌ها

اقدام کنند. در حوزه ساختاری هم باید نگاه محاکم ایران به خصوص محاکم انقلاب به کنشگری‌های سیاسی و رسانه‌ای و افشاگرانه باید حمایتی و تأمینی باشد و از امنیتی کردن کنشگری‌های سیاسی ذیل عناوینی چون تبلیغ علیه نظام، نشر اکاذیب یا اجتماع و تبانی علیه امنیت ملی که پر بسامدترین عناوین مجرمانه هستند جلوگیری شود.»

این حقوقدان در پایان خاطرنشان کرد: «در بخش مقابله با فساد هم تضمین امنیت خاطر و امنیت قضایی کنشگران مقابله با فساد باید مدنظر دستگاه قضایی به صورت خاص و ضابطین قرار گیرد.»

□□□□□□ 1403 □□□ 10 □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□